

A portrait of Antonio Vivaldi, the Italian Baroque composer, is shown in the background of the left page. The portrait is rendered in a dark, textured style, possibly a woodcut or engraving, with a greenish tint. Vivaldi is depicted from the chest up, wearing a white cravat and a dark coat. He has long, curly hair and is looking slightly to the right of the viewer.

Viva Vivaldi Kerstconcert

o.l.v.
Gordan Nikolić,
viool
Silvia Frigato,
sopraan
Margreet Bongers,
fagot

do 13 december
TAQA Theater
De Vest
vr 14 december
Muziekgebouw
aan 't IJ

Viva Vivaldi

In onze dagen zou Antonio Vivaldi een typisch couveusekind zijn geweest. Bij zijn geboorte was hij zo zwak dat hij onmiddellijk gedoopt werd om te voorkomen dat hij misschien ongedoopt zou sterven. Hij bleef in leven, zij het dat zijn gezondheid altijd matig zou blijven. Maar al was hij fysiek niet sterk, zijn geest was helder, creatief en talentvol en hij liet ons de meest prachtige muziek na.

Maestro di violino

Vivaldi schreef vrijwel al zijn muziek met een reden. Zo was hij enige tijd directeur van één van de operahuizen van Venetië en schreef hij meer dan 90 opera's. Het belangrijkste deel van zijn oeuvre componeerde hij voor het Pio Ospedale della Pietà, een voor die tijd comfortabel weeshuis voor meisjes, waar muziek een zeer belangrijke rol speelde in de opvoeding. Hij had er een aanstelling als *maestro di violino* en later ook als leider en organisator van alle muzikale activiteiten. Alle meisjes bekwaamden zich in een instrument en bereikten daarin vaak een grote virtuositeit. Voor hen componeerde Vivaldi honderden soloconcerten, de meeste voor viool, maar ook voor vrijwel alle andere instrumenten die toentertijd gangbaar waren. Regelmatig componeerde hij concerten voor meerdere solo-instrumenten tegelijk om ook het samenspel te bevorderen. De openbare uitvoeringen die hij organiseerde met de bewoners van het Ospedale waren beroemd om hun uitzonderlijke muzikale kwaliteit, en het publiek kwam vanuit heel Italië en zelfs daarbuiten. Het maakte Vivaldi beroemd. Diverse van zijn composities verschenen in druk en vonden gretig aftrek. Zo verzorgde de Amsterdamse uitgeverij Estienne Roger een editie van een bundel met 12 vioolconcerten onder de titel *L'estro armonico* (De harmonische inspiratie). De uitgave beleefde maar liefst 20 herdrukken, voor die tijd uitzonderlijk veel. Enkele concerten uit de verzameling, waaronder het 10e, hebben 4 violen én een cello als solopartijen. Het is een prachtig voorbeeld van hoe Vivaldi meerdere solisten bij elkaar brengt in een concert. Soms maken er één of twee zich uit het geheel los, soms ook trekken ze gezamenlijk op of wedijveren juist met elkaar. Johann Sebastian Bach was verrukt van *L'estro armonico*.

Hij bewerkte diverse concerten uit dit opus, waaronder dit concert, voor vier klavecimbels en orkest.

Boze tongen beweren wel eens dat alle soloconcerten van Vivaldi op elkaar lijken. Dat klopt misschien als je kijkt naar de structuur en opbouw van de concerten, waarin de componist, net als al zijn collega's, de conventies van zijn tijd volgde. Maar binnen dat stramien legde hij een enorme variëteit aan de dag, waardoor elk concert vaak een verrassing op zich is. Zo schreef hij een reeks vioolconcerten die elk één van de menselijk emoties beschrijven. Eén daarvan is het *Vioolconcert in E, RV 270* dat als ondertitel *Il riposo* (de rust) heeft, maar ook de omschrijving 'Per il Santissimo Natale' (voor het allerheiligste Kerstfeest). Het verbeeldt Maria die de kleine Jezus in de kribbe in slaap sust. Vooral het derde deel, een 'pastorale siciliano', klinkt als een echt wiegeliiedje. Bijzonder is ook het *Fagotconcert in G, RV 493*. Dat ligt niet zozeer aan de muzikale uitwerking als wel aan het solo-instrument. In die tijd werd de fagot voornamelijk gebruikt als verdubbeling en versterking van de baslijn en trad vrijwel nooit solistisch op. Vivaldi had onder zijn leerlingen echter enkele uitstekende fagottisten, waarvoor hij maar liefst 39 concerten schreef. Het *Concert voor viool en echo in A, RV 522* is in de basis een vioolconcert. Toch is ook hier weer iets aparts aan de hand. De omschrijving luidt *Per eco in lontanano* (met echo in de verte). Niet één, maar drie violen klinken in de verte als een echo. Telkens als de soloviool, met begeleiding van twee tutti violen een passage speelt, herhaalt een soloviool dat in de verte, met nog twee violen als begeleiding.

Maestro di coro

In de eerste jaren dat Vivaldi bij het Ospedale in dienst was, schreef hij nauwelijks kerkmuziek. Dat was voorbehouden aan zijn collega Francesco Gasparini, die *maestro di coro* was en in die functie alle vocale muziek schreef. Toen deze in 1713 vertrok, werd hij lange tijd niet vervangen. Vivaldi kreeg vanaf dat moment ook opdracht om vocale muziek, meest religieus, te schrijven. Naast koorwerken componeerde hij ook diverse vocale solowerken, waarin de beste zangeressen van het Ospedale konden schitteren. Eén daarvan was het *Salve Regina, RV 617*. Vooral het eerste deel is bijzonder met alleen een viool en continuo als begeleiding. In een prachtig lijnenspel cirkelen zangstem en viool om elkaar heen.

Nulla in mundo pax sincera, RV 630 is vermoedelijk één van de eerste liturgische werken die hij voor het Ospedale componeerde. Het is een 'Introduzione', een inleiding met een vrije religieuze tekst die vooraf gaat aan een liturgisch gezang. Voor welk gezang dit werk precies bedoeld is geweest, is niet meer te achterhalen. De liedtekst is een belangrijke leidraad voor de componist. De snelle nootjes in het recitatief op de woorden 'fugiamus' en 'vitemus' verklanken het vluchten en ontlopen. In de daaropvolgende aria hoor je in cirkelende motiefjes de slang zich ontrollen. Het eindigt met een juichend 'Alleluia' waarin de solist al haar briljante zangkwaliteiten kan uitbuiten. Vivaldi schreef de uitgebreide psalmzetting *Laudate pueri Dominum, RV 601* tussen 1724 en 1730. Hij componeerde het werk niet voor een zangeres van het weeshuis, maar voor een Italiaanse castrat zanger die in die tijd in Venetië studeerde. Het is een zeer virtuoos werk waarin de sopraan met ingenieuze stemacrobatiek de meest ingewikkelde loopjes en hoge noten moet zingen. Ook hier laat Vivaldi zich op veel plekken inspireren door de tekst. Zo verbeeldt hij de eeuwigheid door lang aangehouden noten op het woord 'saeculum' (eeuwigheid). In deel drie is de opkomende en ondergaande zon prachtig te horen in een stijgende lijn die daarna weer daalt. In het volgende deel duidt hij de hemel (caelo) aan in hoge noten en de aarde (terra) juist in lage.

Tekst: Kees Wisse

Biografieën

Gordan Nikolić, viool/leiding

Sinds 2004 is Gordan Nikolić concertmeester en artistiek leider van het Nederlands Kamerorkest. Hij behoort al jaren tot de grootste violisten van deze tijd. In 1989 kreeg hij zijn eerste aanstelling als concertmeester bij het Orchestre d'Auvergne. 20 jaar lang bekleedde hij dezelfde functie bij het London Symphony Orchestra. In de loop van de jaren is hij uitgegroeid tot het gezicht van het Nederlands Kamerorkest. Hij staat niet als dirigent voor het orkest, maar voert vanaf de eerste lessenaar de musici aan. Nikolić wordt regelmatig gevraagd als muzikaal leider bij diverse internationale gezelschappen, waaronder het Australian Chamber Orchestra, het Orchestre de chambre de Genève en het Antwerp Symphony Orchestra. Naast zijn activiteiten als violist en orkestleider is Nikolić docent aan Codarts in Rotterdam. Hij speelt op een Lorenzo Storioni viool uit 1794.

Silvia Frigato, sopraan

Als er één sopraan is die de laatste jaren naam heeft gemaakt als excellente zangeres in het barokke repertoire, dan is dat wel Silvia Frigato. Al tijdens haar opleiding specialiseerde zij zich door te studeren aan onder meer de Académie Baroque Européenne in Ambronay. Ze vestigde aller ogen op zich door het winnen van prijzen tijdens concoursen als het Concorso Internazionale di Canto Barocco Francesco Provenzale in 2007 in Napels.

Silvia Frigato werkte samen met vrijwel alle groten uit de authentieke muziekpraktijk waaronder Rinaldo Alessandrini, Philippe Herreweghe en Nicholas McGegan en John Eliot Gardiner. Zij zong in opera's van onder andere Monteverdi, Caccini en Cavalli, maar ook vocale muziek van Händel, Vivaldi en Pergolesi. Haar opname van diens *Stabat Mater* in combinatie met motetten van Vivaldi werd als exemplarisch geprezen.

Margreet Bongers, fagot

De fagot bereikte Margreet Bongers via een omweg. 'Als kind draaide mijn vader altijd hoboïst Han de Vries en Bachcantates. Al vanaf mijn vierde wilde ik dus ook hobo spelen.' Toen dat enkele jaren later op de muziekschool niet mogelijk was, werd het de viool. Aan het conservatorium van Amsterdam

begon ze nog als violist, maar ze stapte al snel op de fagot over en les had van Joep Terwey en Brian Pollard. Binnen korte tijd groeide Magreet Bongers uit tot een veelgevraagd fagottist in ons land. Nog tijdens haar studie werd ze solofagottist bij het Nederland Balletorkest. Ze was lid van ASKO|Schönberg, speelde bij het Nederlands Blazers Ensemble en was één van de oprichters van het Combattimento Consort. Daarnaast specialiseerde zij zich in het historische fagotspel op oude instrumenten. Sinds 1997 is Margreet Bongers solofagottist bij het Nederlands Philharmonisch Orkest.

Maaïke Aarts, viool

Maaïke Aarts studeerde aan het Utrechts Conservatorium en aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Haar hoofdvakdocenten waren achtereenvolgens Lex Korff de Gidts, Isabelle van Keulen, Jaring Walta en Peter Brunt. Zij studeerde af met een speciale onderscheiding voor artistieke persoonlijkheid. Maaïke won eerste prijzen op de Iordens Violdagen, het Prinses Christina concours en het landelijk duo concours voor conservatoriumstudenten in Rotterdam. Zij volgde masterclasses bij onder andere Davina van Wely, Herman Krebbers, Philippe Hirschhorn, Thomas Brandis, Ilja Gubert, Ilan Gronich, Shmuel Askenasi, Vera Beths, Reinbert de Leeuw en György Kurtág. Tot dit jaar was ze plaatsvervangend concertmeester van het Nederlands Kamerorkest.

Laura Oomens, viool

Laura Oomens werd in Middelburg geboren als dochter van een pianiste en een violist. Opgroeiend in Duitsland begon Laura op vierjarige leeftijd onder begeleiding van haar vader met vioolspelen. Hierna kreeg ze les bij Herman Krebbers, Uwe-Martin Haiberg en David Takeno. Van 2007 tot 2010 was Laura als 1e violiste verbonden aan het Residentie Orkest. In het laatste jaar was zij daar 2e concertmeester. In 2009 richtte ze het Unison Chamber Festival op in Sangerhausen in Duitsland. Sinds 2012 is Laura plaatsvervangend aanvoerder tweede violen van het Nederlands Kamerorkest. Laura bespeelt een Nicolaus Gagliano-viool uit 1779, die haar ter beschikking is gesteld door het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds.

Programma

Antonio Vivaldi (1678 - 1741)

Concert voor 4 violen en cello in b, RV 580 uit 'L'estro armonico'
Allegro | Largo - Larghetto - Adagio - Largo | Allegro

Violconcert in E, RV 270 'Il riposo, per il Santissimo Natale'
Allegro molto moderato | Adagio | Allegro

Fagotconcert in G, RV 493
Allegro ma poco | Largo | Allegro

Salve regina, RV 617
Salve regina | Ad te clamamus
Eia ergo | Et Jesum

Nulla in mundo pax sincera, RV 630
Aria: Nulla in mundo |
Recitativo: blando calore oculos | Aria: Spirat anguis
Alleluia

Pauze

Concert voor viool en echo in A, RV 552
Allegro | Larghetto | Allegro

Laudate pueri Dominum, RV 601
Laudate pueri Dominum | Sit nomen Domini | A solis ortu | Excelsus super omnes gentes | Suscitans a terra inopem | Ut collocet eum | Gloria patri | Amen

Nederlands Kamerorkest

o.l.v. Gordan Nikolić, viool
Silvia Frigato, sopraan
Margreet Bongers, fagot
Maaïke Aarts, viool
Laura Oomens, viool
Bas Treub, viool
Sietse-Jan Weijenberg, cello

do 13 december 2018, 20.15 u
(einde concert ca. 22.15 u)

TAQA Theater De Vest, Alkmaar
vr 14 december 2018, 20.15 u
(einde concert ca. 22.15 u)
Muziekgebouw aan 't IJ

Extra Muziekcafé do 13 december, 19.40 u

vervolg biografieën

Bas Treub, viool

Bas Treub studeerde aan de Koninklijke Conservatoria van Den Haag en Brussel bij Peter Brunt en Philippe Graffin en behaalde zijn masterdiploma summa cum laude in 2013. Treub is aanvoerder van de 2e violen bij het Nederlands Kamerorkest. Hij heeft als gastconcertmeester gewerkt bij Philharmonia Orchestra, het Gelders Orkest en Orpheus Sinfonia. Hij maakte vele seizoenen onderdeel uit van het European Youth Orchestra, waar hij tijdens zijn laatste seizoenen concertmeester was. Als gepassioneerd kamer- en orkestmusicus gaf hij concerten op internationale festivals en podia, zoals de BBC Proms, Aldeburgh Festival, Edinburgh Festival, Carnegie Hall en Het Concertgebouw. Hij speelt op een viool uit 1891, vervaardigd in Parijs door de Franse vioolbouwer Emile Germain. Deze viool is hem ter beschikking gesteld door het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds.

Sietse-Jan Weijenberg, cello

Sietse-Jan Weijenberg studeerde aan de conservatoria van Groningen en Parijs en volgde masterclasses bij onder anderen János Starker en Natalia Gutman. Hij won prijzen op diverse concoursen. In 2009 bereikte hij als eerste Nederlander de finale van het Rostropovich Concours. Sinds 2010 was hij actief als aanvoerder cello bij onder meer het Residentie Orkest, het Noord Nederlands Orkest en het Koninklijk Concertgebouworkest. In 2013 kreeg hij een vaste positie als aanvoerder bij het Nederlands Kamerorkest. Hij trad regelmatig op als solist bij onder meer Amsterdam Sinfonietta, het Nederlands Studenten Orkest en het Orchestre de Paris. Met zijn trio Demian won hij in 2009 de eerste prijs bij het internationale Maria Canals Pianotrio Concours. Bij het Canadese label Ultra Analogue heeft hij diverse opnames gemaakt met onder andere werk van Bach en Beethoven.

Dit concert wordt mede mogelijk gemaakt door

